

**Postoje studentů Pedagogické fakulty UP v Olomouci
(se zaměřením na obor Pedagogika – sociální práce)**

Nad'a Burcalová

Úvod

Hlavním cílem výzkumu, jehož průběh a výsledky jsou náplní tohoto příspěvku, bylo zjistit, jaké postoje zaujímají studenti Pedagogické fakulty Univerzity Palackého (dále PdF UP) v Olomouci, přesněji studenti oboru Pedagogika – sociální práce, k pojmům souvisejícím především s jejich studiem. Zájem o zachycení a změření postojů vybraných studentů PdF UP byl vyvolán zejména částečným podílením se na průřezovém výzkumu postojů studentů PdF UP, konkrétně studentů oboru učitelství pro druhý stupeň základní školy, k učitelské profesi. Tento průřezový výzkum proběhl v rámci Projektu GAČR č. 406/02/1113 „Evaluací pedagogické výzkumy a jejich metody“, a to pod záštitou hlavního řešitele Prof. PhDr. Miroslava Chrásky, CSc. Dalším podnětem, který mě vedl k realizaci tohoto výzkumu, byla bezpochyby také snaha o nalezení odpovědi na otázku, jakým způsobem hodnotí studenti „poměrně mladého“ oboru Pedagogika – sociální práce studium ve zvoleném oboru. Za „poměrně mladý“ obor považujeme v tomto případě obor, který bylo na PdF UP v době sběru dat nutných k uskutečnění výzkumu možné studovat teprve čtvrtým rokem.

Výzkumný soubor

Do výzkumu bylo zahrnuto celkem 70 studentů (z celkového počtu 115 studentů), kteří v době realizace výzkumu, tj. v květnu 2002, studovali na PdF UP v Olomouci prvním až čtvrtým rokem oboru Pedagogika – sociální práce. Jedná se o neučitelské, magisterské, prezenční studium, jehož cílem je, v rozsahu pěti let, připravit absolventy pro oblast odborné pedagogiky a ve společenské sféře k sociální práci a péči, zejména v jejich řídicích, koordinačních, plánovacích i terénních složkách. Následující tabulka (Tab. 1) obsahuje počty studentů jednotlivých ročníků, kteří se daného výzkumu zúčastnili.

Tab. 1: Složení výzkumného souboru

Ročník	Počet studentů
1.	20
2.	15
3.	14
4.	21

Použitá výzkumná metoda a sběr dat

Postoje studentů byly zjišťovány pomocí metody, jejímž tvůrcem je C. Osgood, a která se nazývá sémantický diferenciál. Jedná se o metodu, která slouží k měření vedlejších, psychologických významů pojmů. Jak jsem již uvedla, hlavním cílem tohoto výzkumu bylo změřit postoje studentů oboru Pedagogika – sociální práce k určitým pojmům souvisejícím především s jejich studiem. Studenti vyjadřovali svůj postoj k následujícím devíti pojmům:

- 1) Studium na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci,
- 2) Vzdělání,
- 3) Můj budoucí život,
- 4) Člověk v komplikované sociální situaci,
- 5) Profese technicko-administrativního pracovníka,
- 6) Obor, který studuji,
- 7) Já,
- 8) Profese sociálního pracovníka,
- 9) Drogy.

Výše zmíněné pojmy hodnotili studenti pomocí devíti škál sémantického diferenciálu (Tab. 2). Tyto škály byly sestaveny podle již zmíněného průřezového výzkumu postojů studentů PdF UP k učitelské profesi. Úkolem studentů bylo označit, pomocí křížku, určité políčko na sedmibodové škále.

Tab. 2: Škály sémantického diferenciálu

1. dobré	□□□□□□□	špatné
2. snadné	□□□□□□□	obtížné
3. nepříjemné	□□□□□□□	příjemné
4. těžké	□□□□□□□	lehké
5. krásné	□□□□□□□	ošklivé
6. nenáročné	□□□□□□□	náročné
7. sladké	□□□□□□□	kyselé
8. tmavé	□□□□□□□	světlé
9. problémové	□□□□□□□	bezproblémové

Z výsledků faktorové analýzy výše zmíněného průřezového výzkumu postojů studentů PdF UP k učitelské profesi bylo možné vyvodit následující závěry: škály č. 1, 3, 5, 7, 8 měří faktor hodnocení a škály č. 2, 4, 6, 9 měří faktor energie. Faktor hodnocení vypovídá o tom, jak dobrý či špatný je pro studenta určitý pojem. O tom, do jaké míry jsou pro studenta dané pojmy spojeny s určitou námahou a obtížemi, vypovídá faktor energie. Na tomto místě je třeba upozornit na skutečnost, že autor sémantického diferenciálu, C. Osgood, stanovil faktory tři, a to faktor hodnocení, potence a aktivity. Faktor energie, související v tomto výzkumu se škálami č. 2, 4, 6, 9, lze vnímat jako určité propojení faktoru potence a aktivity.

Některé z uvedených škál zařazujeme do skupiny tzv. reverzních škál, v jejichž případě vyšší škálové hodnotě neodpovídá vyšší stupeň měřené vlastnosti. Tuto skutečnost bylo třeba před dalším zpracováním výzkumu změnit, čili transformovat dosažené výsledky tím způsobem, aby vyšší škálové hodnotě vyšší stupeň měřené vlastnosti odpovídal.

Výsledky výzkumu a jejich interpretace

Po transformaci výsledků měření byla pro jednotlivé pojmy stanovena průměrná skóre ve faktorech hodnocení a energie (Tab. 3). Na základě těchto skóre bylo možné určit, jak studenti dané pojmy hodnotí, a jak „náročné“ tyto pojmy pro studenty jsou.

Tab. 3: Průměrná skóre ve faktorech hodnocení a energie

Pojmy	Průměrné skóre ve faktoru hodnocení	Průměrné skóre ve faktoru energie
Studium na PdF UP v Olomouci	4,71	3,09
Vzdělání	5,16	3,78
Můj budoucí život	5,42	4,33
Člověk v komplikované sociální situaci	2,21	6,06
Profese technicko-administrativního pracovníka	4,05	4,17
Obor, který studuji	5,11	3,31
Já	5,21	4,33
Profese sociálního pracovníka	4,97	5,65
Drogy	2,41	5,75

Z hodnot uvedených v Tab. 3 vyplývá, že ve faktoru hodnocení dosáhl nejvyššího průměrného skóre pojem *Můj budoucí život*. Jedná se tedy o pojem, ze strany studentů, nejvýše hodnocený. Další pozice, z hlediska pořadí pojmů podle průměrného skóre, zauímají pojmy *Já*, *Vzdělání* a *Obor, který studuji*. Tyto pojmy lze zařadit k poměrně vysoce hodnoceným pojmům, jelikož jejich hodnoty přesahují hodnotu 5,0. K méně kladně, nikoli však neutrálně hodnoceným pojmům patří pojmy *Profese sociálního pracovníka* a *Studium na PdF UP v Olomouci*. Za neutrální, čili ani dobrý, ani špatný pojem lze označit pojem *Profese technicko-administrativního pracovníka*. Poměrně značný hodnotový rozdíl lze zaznamenat mezi již zmíněným neutrálním pojmem *Profese technicko-administrativního pracovníka* a následujícími dvěma pojmy. Jedná se o negativně hodnocené pojmy *Drogy* a *Člověk v komplikované sociální situaci*.

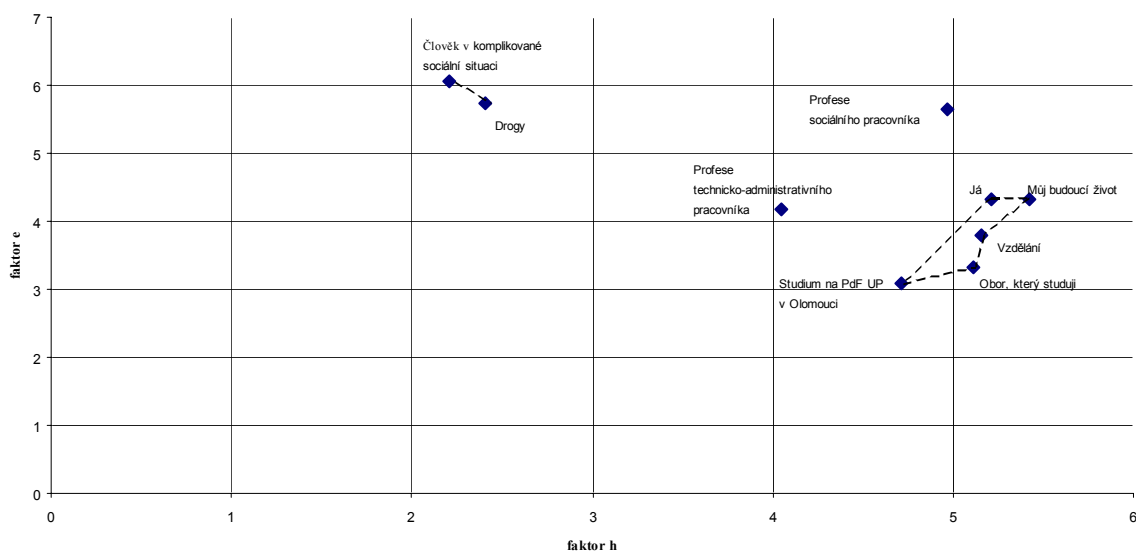
Z hlediska pořadí jednotlivých pojmů podle průměrného skóre ve faktoru energie označili studenti za nejvíce „obtížný“, „těžký“, „náročný“ a „problémový“ pojem *Člověk v komplikované sociální situaci*. Tomuto pojmu odpovídá hodnota 6,06. V krátké vzdálenosti za pojmem *Člověk v komplikované sociální situaci* následují pojmy *Drogy* a *Profese sociálního pracovníka*. Pojmy *Můj budoucí život*, *Já* a *Profese technicko-administrativního pracovníka* se nacházejí ve velké blízkosti hodnoty 4,0, která představuje neutrální hranici. Za pojmy vyžadující nejméně energie považují studenti pojmy *Vzdělání*, *Obor, který studuji* a *Studium na PdF UP v Olomouci*.

Z průměrných skóre ve faktorech hodnocení a energie, uvedených v Tab. 3, lze vyčíst, že vysoce hodnocené pojmy *Můj budoucí život*, *Já*, *Vzdělání* a *Obor, který studuji* dosáhly z hlediska faktoru energie hodnot průměrných až podprůměrných. Za pojem „dobrý“ a současně vyžadující značné množství energie považují studenti pojem *Profese sociálního pracovníka*. Pojem *Studium na PdF UP v Olomouci* lze sice charakterizovat jako pojem kladně hodnocený, ale nepříliš vzdálený od neutrální hranice. Současně se jedná o pojem vyžadující malé množství energie. Pojmem neutrálně hodnoceným z hlediska obou faktorů je pojem *Profese technicko-administrativního pracovníka*. Nejvyššího průměrného skóre ve faktoru energie a současně nejnižšího průměrného skóre ve faktoru hodnocení obdržely pojmy *Drogy* a *Člověk v komplikované sociální situaci*.

Zaměříme-li se nyní na grafické znázornění sémantického prostoru studentů (Obr. 1), můžeme zaznamenat, že se některé pojmy nacházejí v těsné blízkosti, na rozdíl od jiných pojmů, které jsou od sebe značně vzdálené. Pokud se určité pojmy v prostoru vyskytují ve vzájemné blízkosti, lze konstatovat, že jsou si významově blízké a naopak. Vzdálenost pojmů

v sémantickém prostoru studentů oboru Pedagogika – sociální práce byla měřena pomocí tzv. *lineární distance D* (Chráška 1988). Podíváme-li se ještě jednou na Obr. 1, nemůžeme přehlédnout jednak dvě skupiny významově blízkých pojmů, a jednak dva od ostatních pojmů významově značně vzdálené pojmy.

Obr. 1 Sémantický prostor studentů

Závěr

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jaké postoje zaujímají studenti oboru Pedagogika – sociální práce k devíti pojmům, které, více či méně souvisejí s jejich studiem na PdF UP v Olomouci. Domnívám se, že tohoto cíle bylo dosaženo, ačkoli vzorek studentů mohl být rozsáhlejší, jelikož z celkového počtu 115 studentů bylo do výzkumu zahrnuto studentů 70. Postoje studentů byly zjišťovány pomocí metody sémantického diferenciálu, která je primárně určena k měření vedlejších, psychologických významů pojmů. Díky této metodě bylo možné dosáhnout cíle výzkumu, čili určit, jakým způsobem hodnotí studenti oboru Pedagogika – sociální práce jednotlivé pojmy.

Literatura

CHRÁSKA, M. Jaké jsou postoje žáků a studentů ke škole a edukační realitě? *Pedagogika*, 48, 1998, č. 1, s. 54-66.

CHRÁSKA, M. Jaké postoje ke škole, učení a vzdělávání mají žáci, kteří končí povinnou školní docházku. In *Pedagogický výzkum v ČR: sborník příspěvků z VIII. celostátní konference ČAPV*. Liberec: Technická univerzita, 2000, s. 65-71.

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogické diagnostiky*. Olomouc: Pedagogická fakulta UP, 1988.

CHRÁSKA, M. *Základy výzkumu v pedagogice*. Olomouc: Pedagogická fakulta UP, 1993.

CHRÁSKA, M. Změny v sémantickém prostoru studentů pedagogické fakulty. *Pedagogika*, 45, 1995, č. 1, s. 71-76.

KERLINGER, F. N. *Základy výzkumu chování*. Praha: Academia, 1972.

PROKOP, J. Sémantický diferencál ve škole. *In Pedagogická diagnostika 2001: sborník referátů z mezinárodní konference*. Ostrava: OU, 2001, s. 99-107.